

TUTKIMUSMETODIN ETSINTÄ

Oppikirjaksi tarkoitettu kaksiosainen teos *Ikkunoita tutkimusmetodeihin I ja II* julkaistiin ensimmäisen kerran vuonna 2001 ja seuraavat korjatut ja täydennetyt painokset kummastakin osasta vuosina 2007 ja 2010. Teos on saanut hyvin myönteisen vastaanoton – se on laajasti käytössä korkeakoulukentällä. Tähän neljänteen painokseen on artikkeleita ajanmukaistettu, hiottu ja osaa muokattu melko lailla. Lisäksi mukana on uusia artikkeleita vahvistamassa jo aikaisempaa suuren suosion saanutta kokonaisuutta. Tämä *Ikkunoita tutkimusmetodeihin I* on ensimmäinen osa mainitusta tutkimusmenetelmiä jäsentävästä teoskokonaisuudesta. Tämä ensimmäinen osa keskittyy metodin valintaan ja aineistonkeruuseen. Kirjoituksissa kuvataan konkreettisia tutkimusmenetelmiä, joita valaistaan käytännön esimerkein. Teoksen toinen osa – *Ikkunoita tutkimusmetodeihin II* – on otteeltaan teoreettisempi ja filosofisempi. Siinä käsitellään yleisemmin tieteellisen tutkimuksen luonnetta ja aineiston tulkintaan liittyviä näkökulmia. Artikkeleissa korostuu erilaisten menetelmäkuvausten sijasta lähinnä erilaisten metodologisten näkökultmien ja viitekehyksien tarkastelu.

Teoksen molemmat osat on tarkoitettu alkutaipaleella oleville tutkijoille erityisesti kasvatustieteissä, mutta myös muilla ihmistutkimuksen alueilla työskentelevät voivat monin tavoin hyödyntää kirjojen sisältöä. Tavoitteena on ollut rakentaa helppolukuinen perusteos, jonka pohjalta lukija voi lähteä syvällisemmin tarkastelemaan itseään kiinnostavia menetelmiä ja metodologisia näkökulmia. Artikkeleiden lähdeluettelot tarjoavat tärkeitä vinkkejä ja lisälähteitä tiedon ja näkemyksen syventämiseen. Mikäli kirjoittaja on käyttänyt runsaasti lähdemateriaalia, on lukijan tueksi eroteltu lähteistä keskeisimmät otsikon Ydinlähteitä alle. Toivomme, että teoksemme

osoittautuu tehokkaaksi työkaluksi myös opintojen ohjaajille. Kirjoitusten avulla voidaan ohjata opiskelijaa eteenpäin metodin etsinnässä ja metodisten kysymysten hahmottamisessa. Koska teoksen molemmat osat ovat menetelmäkysymyksiä monipuolisesti käsitteleviä kokonaisuuksia, niitä voi suositella myös tutkimusmenetelmäopintojen tenttikirjallisuudeksi.

Artikkeleissa lähestytään metodisia kysymyksiä ajatellen varsinkin alkuvaiheessa olevia tutkijoita, kuten graduntekijöitä, jotka ovat usein epävarmoja näitä kysymyksiä pohtiessaan. Artikkeleille onkin tyypillistä, että ne eivät pyri tieteellisten artikkelien tavoin argumentoimaan asiaa monesta näkökulmasta, vaan niihin on koottu opetusmateriaalin tavoin lähinnä vain keskeiset perusasiat kyseessä olevasta aiheesta.

Teos painottuu laadulliseen tutkimukseen, mutta molempiin osiin sisältyy myös määrällisten menetelmien erittelyä. Toimittajien yksi perusintressi on, ettei näitä tule asettaa keskenään vastakkaisiksi näkökulmiksi, vaan molempien mahdollisuudet ja rajat tulee oppia ymmärtämään suhteessa toisiinsa siten, että samakin tutkimus voi hyödyntää molempia metodisia viitekehäyksiä ja välineitä.

Tätä kirjaa voi lukea järjestelmällisesti alusta loppuun kokonaiskuvan saamiseksi tutkimusmenetelmien kirjosta, josta tässä esitellään sekä yleisesti käytössä olevia että myös uudempia, toistaiseksi vähemmän tunnettuja menetelmiä. Lukemalla teoskokonaisuuden molemmat osat lukija saa laajan perustan tutkimustehtävänsä nostamien metodisten ongelmien pohdintaan. Tutkimusta tehtäessä on tärkeää muistaa, että käytettävät ja soveltuvat menetelmät määräytyvät tutkimustehtävien ja -ongelmien mukaan – ei päinvastoin. Toisaalta teosta lukiessaan opiskelija voi poimia siitä juuri itseään kiinnostavia ja omiin intresseihinsä kytkeytyviä artikkeleita. Toisiaan lähellä olevia menetelmiä kannattaa vertailla huolellisesti suhteessa omaan käyttötarkoitukseen ja tutkimustavoitteeseen.

Tämä teoskokonaisuuden ensimmäinen osa jakautuu sisällöllisesti kahden pääosaan: 1) Yksittäiset aineistonkeruumenetelmät ja 2) Useaan aineistonkeruuseen perustuvat tutkimusotteet. Ensimmäinen jakso alkaa Hakalan artikkelilla, jossa kirjoittaja opastaa aloittelijaa pohtimaan niitä tekijöitä, jotka menetelmän valinnassa tulee ottaa huomioon. Tämän jälkeen kirjoituksissa käsitellään tarkemmin yksittäisiä menetelmiä, joista ensimmäisinä otetaan esille teemahaastattelu. Sitten esitellään käsittekarttojen, eläytymisme-

netelmän ja sosiometrisen mittauksen yksityiskohtia. Lisäksi tässä jaksossa paneudutaan kyselylomaketutkimukseen (uutena nettikyselyt ja sosiaalisen median hyödyntäminen aineistonkeruussa), parivertailuun ja havainnointiin. Kirjan toinen jakso esittelee triangulaation näkökulman. Kyse on siis tutkimusotteista, joissa käytetään useita aineistonkeruumenetelmiä. Kirjoituksissa tarkastellaan ensin lasta tutkimuskohteena ja sen jälkeen tapaus-, toiminta- ja designitutkimuksen ydinkysymyksiä. Näihin teemoihin kytkeytyy kiinteästi muun muassa tutkivan opettajan näkökulma, joka tässä yhteydessä esitellään esimerkkinä moniulotteisesta käytännön tarkkailutilanteesta, jossa opettaja kerää tietoa arvioinnin pohjaksi. Viimeisenä kokonaisuutena tarkastellaan elämäkertatutkimusta ja -tarinoita.

Kokkolassa tammikuussa 2015

Raine Valli ja Juhani Aaltola